

Les decisions que es prenguin als Estats Units, especialment des de la Reserva Federal, poden condicionar la recuperació econòmica europea.

Alliberats, però vigilats

Més enllà de l'ús polític que es faci de la crisi o de la interpretació de les xifres, els experts ja parlen d'una recuperació. Incipient i amb incerteses, però real. Els mercats i la UE ja no miren amb tanta desconfiança el sud i alguns indicadors macroeconòmics assenyalen el bon camí de l'economia catalana i espanyola. Ara bé, el risc zero no existeix, i cal observar de prop alguns factors interns i externs que podrien empènyer-nos a una nova crisi.

Lehman Brothers, prima de risc, rescat bancari, hipoteques subprime, Troica, crisi de l'euro, recessió, homes de negre, límit d'endeutament... Aquest vocabulari va començar a irrompre a les converses de cafè ara fa sis anys i s'ha anat completant amb els successius estralls que ha patit bona part de l'economia mundial. I avui aquest diccionari de la crisi encara és referència al carrer, tot i que de les xifres macroeconòmiques es desprèn un concepte que només la classe política governant gosava pronunciar al seu favor, recuperació.

“A Espanya i a Catalunya hem sortit de la zona de catàstrofe. La recupera-

ció és real, després de dues caigudes, el 2009 i el 2012, però carregada d'incerteses i amb desequilibris i riscos tant interns com externs que poden posar en perill aquesta recuperació". Ho assegura el catedràtic d'Economia Aplicada de la UAB Josep Oliver, autor de l'estudi "La recuperació en curs i el final de la segona recessió", que va presentar en el marc del Fòrum CatalunyaCaixa.

Certament, les previsions de la Comissió Europea per al 2014 i el 2015 apunten a la recuperació, amb una previsió d'avanç de l'1,1% i del 2,1% del PIB respectivament, és a dir, un creixement superior al que registrien la zona euro i la UE. Europa encara aquests dos anys com la prova de foc per consolidar la sortida d'una segona crisi, en aquest cas limitada a la zona euro. El juny de 2011, la crisi del deute grec la UE va estar a un pas d'esmicolar la moneda única i arrossegar Espanya, Itàlia i Portugal al caos grec.

Les actuacions del Banc Central Europeu –abaixar els tipus i injectar crèdit a nivells mai vistos per evitar el col·lapse de les economies del sud– i les discutidíssimes decisions preses per Brussel·les, sota comandament de la Troica, van aconseguir, un any després, aturar l'onada de pànic entre els inversors amb fons a l'Estat espanyol, que, esparverats per la possibilitat, ben real, que l'Estat acabés sortint de la zona euro, van retirar massivament el seu capital. Els casos més sonats, pel volum de capital fugit, van ser el fons de

pensions de l'Estat de Noruega, amb 30.000 milions, i la companyia Alliance. El resultat va ser un increment brutal de la prima de risc espanyola –que es comparava amb la qualitat del deute alemany–, i que feia que l'Estat tingués dificultats extremes per endeutar-se a l'exterior i ho hagués de fer a uns interessos molt elevats.

"Aquell juny de 2011 el país va entrar en col·lapse, el mercat borsari es va esfondrar i la confiança va arribar a nivells negatius mai vistos i es provocà un segon gran xoc al mercat de treball. I no és fins el febrer de 2013 que comença lentament a recuperar-se, quan els mercats financers internacionals interioritzen que no es trencarà l'euro", explica Oliver.

Números reals. Els brots verds en l'economia espanyola que propagava José Luis Rodríguez Zapatero l'any 2009 ara són reals. De fet, van començar a florir a la primavera del 2013 i s'han fet més forts fins aquest primer trimestre de 2014. Els índexs de confiança del consumidor, la indústria i els serveis mantenen una tendència a l'alça que, en el cas dels serveis, ja ha superat el saldo negatiu.

Paral·lelament, s'observa una clara millora de l'activitat industrial –l'índex de producció industrial ha abandonat els números vermells–, i creix també la importació de béns d'equip, un indicador de la reactivació del consum de famílies i de la producció industrial. En termes financers, s'està produint un equilibri progressiu del crèdit al sector

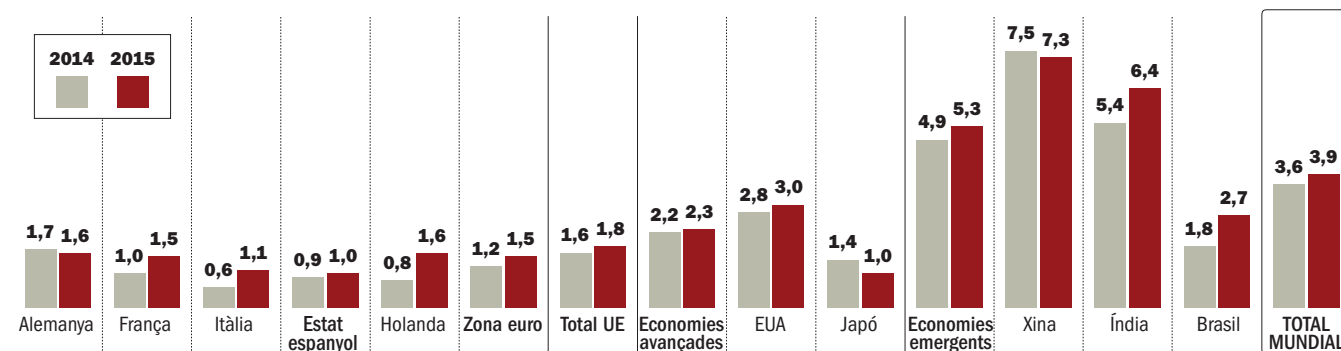
privat tant a Catalunya com a Espanya, així com un clar ajustament en els preus dels habitatges i recuperació en la riquesa financera de les llars. Més indicadors rellevants per a la recuperació, com les exportacions, també experimenten un creixement, en aquest cas des del 2010. I a Catalunya, la demanda internacional de mercaderies i turisme se situen en valors històrics de vendes i de pernoctacions hoteleres.

Desequilibris interns. Amb tot, la recuperació té debilitats internes que poden fer trontollar l'escenari d'estabilització. Una d'elles, la demografia: l'envelliment de la població de manera continuada i la reducció dràstica de la població juvenil a mitjà termini poden provocar una caiguda intensa de la demanda d'inversió per a habitatges i consum, un risc que no es pot menystenir perquè té efectes directes en el PIB del país, i de retruc, també en l'ocupació. D'altra banda, caldrà tenir en compte que l'ajustament de la construcció continua d'una manera especialment dura i les previsions de la Comissió no anticipen creixement positiu en els pròxims anys, en part per la frenada de l'obra pública.

I la debilitat més evident i més perceptible per als ciutadans, la taxa d'atur. La Comissió Europea alerta en aquest sentit que és "un problema molt greu" de l'Estat espanyol, el país amb més atur de la UE amb Grècia. Les perspectives de recuperar uns índexs acceptables s'allarguen. Segons el catedràtic Josep Oliver, "no recuperarem

Perspectives de creixement del PIB

Canvi anual real en percentatge del 2014 al 2015, segons previsions del FMI i WEO d'abril del 2014

Font: Catalunya Caixa

l'ocupació perduda i el benestar -3,6 milions a Espanya i 600.000 llocs de treball a Catalunya- fins el 2024". De fet, l'ocupació perduda durant la crisi del petroli de l'any 1973 no es va recuperar fins el 1991, divuit anys després.

L'amença ianqui. De portes enfora, l'economia de l'Estat podria haver d'afrontar alguns efectes col·laterals de l'evolució de l'economia mundial que posarien en escac aquesta recuperació incipient. D'entrada, l'alentiment del creixement de les economies emergents com la Xina i el Brasil provoca un efecte dòmino sobre altres països proveïdors de primeres matèries, especialment d'Hispanoamèrica, i sobre la capacitat de despesa d'aquestes economies emergents.

Però l'amença més important prové dels Estats Units, i en concret, de l'efecte contagi de la nova política econòmica de la Reserva Federal sobre l'economia mundial i la zona euro que previsiblement es materialitzarà aviat amb una retirada dels estímuls monetaris un cop estabilitzada la seva economia. El passat demostra que quan la Reserva Federal apuja els tipus d'interès del dòlar, no passa massa temps fins que ho fa el Banc Central Europeu. Una alça de tipus és una mala jugada per a un país de les característiques de l'Estat espanyol, amb un gran volum d'endeutament i amb necessitat d'accés a finançament que lògicament es veuria encarit. Si s'apugen els tipus, l'Estat pot tenir molts problemes per retornar el seu deute privat, que hauria de baixar des del nivell actual del 194% del PIB fins al 160%.

"Ara tenim un euro massa fort, i no és una bona notícia per a la competitivitat. Abans els capitals estaven en països emergents, però van veure que una bona operació de negoci era venir a Europa i col·locar-se al sud. Si el 2013 van comprar deute públic espanyol avui hauran fet un bon negoci perquè les primes de risc han caigut molt. Aquesta entrada de capitals ens ajuda a abaixar la prima, a millorar la confiança i fa pujar la borsa, però si l'euro s'enforteix encara més, l'avantatge no serà tan clar", rebla Oliver.

La Comissió Europea avisa que la construcció continuarà caient fortament a l'Estat durant el 2015

De fet, els problemes d'estabilitat de l'euro provenien en bona mesura d'una pèrdua de competitivitat dels països del sud -els costos laborals a Espanya van créixer un 38% en 10 anys i a Alemanya un 4%- que es va manifestar amb un dèficit exterior absolutament extraordinari i, per tant, amb un endeutament exterior descomunal per finançar la demanda interior.

Un altre debat que ja s'ha posat sobre la taula és el dels perills d'una persistent baixa inflació. Per una banda, la millora de la competitivitat del sud és molt més difícil si els preus a Alemanya creixen a menys de l'1%. Fins el 2012, els preus i els salaris a Alemanya havien crescut més que a Espanya, i Espanya continuava fent ajustos en el món laboral. Però si ara a Alemanya els preus creixen al 0,7%, la diferència de preus és mínima i, per tant, no ajuda els països del sud a

recuperar la competitivitat. I un segon perill derivat del creixement mínim dels preus: atès que l'Estat espanyol és un país fortament endeutat en tots els seus sectors -família, empresa, sector financer i sector públic-, inflacions tan baixes no ajuden al retorn del deute perquè la renda nominal creix a ritmes gairebé imperceptibles.

En una situació en què s'ha de continuar reduint el dèficit, perquè la UE ha acordat que el deute públic se situï en el 60% en una dècada aproximadament, l'Estat necessitarà un llarg període d'ajustament fiscal encara que hi hagi creixement per poder reconduir el seu estoc de deute. De fet, l'Estat trigarà aproximadament una dècada a recuperar els nivells òptims de deute públic i deute exterior.

En qualsevol cas, un euro estable és imprescindible per evitar noves convulsions. I Alemanya gestiona direc-

i no aportarà pràcticament res al PIB.

tament aquesta estabilitat des de la Troica. A hores d'ara, els diferents elements disponibles sobre confiança dels diferents sectors econòmics, creixement de l'activitat industrial i de serveis, avanç del PIB i reducció de la fragmentació financera, i en especial, la davallada de les primes de risc de països del sud, la reincorporació de Grècia, Portugal i Irlanda als mercats de capitals, i els primers passos de la Unió Bancària, apunten a una clara superació de la crisi del deute sobirà i de la moneda dels darrers anys.

Tanmateix, la fortalesa de la divisa comuna i el baix creixement dels preus, així com la reducció del creixement dels països emergents i la crisi de l'Est, són aspectes problemàtics que poden endurir la situació actual i frenar la recuperació. De la política econòmica que faci la UE a partir d'ara en dependrà també el desenllaç.

“La recaiguda econòmica del 2011 és atribuïble al PSOE i el PP”

Josep Oliver Alonso (Girona, 1946), catedràtic d'economia aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), és autor de l'estudi “La recuperació en curs i el final de la segona recessió”, convertit en conferència del Fòrum Catalunya Caixa. Assegura que Catalunya i Espanya ja han sortit de la “zona de catàstrofe”, però avisa que el camí és ple d'incerteses.

Heu pronunciat la conferència “És real la recuperació? La recuperació en curs i el final de la segona recessió”, en el marc del Fòrum Catalunya Caixa. La resposta a la pregunta té molts matisos.

—Honestament, la recuperació és real, hem sortit d'una segona recessió. Puc entendre que la percepció de la ciutadania és que portem sis anys de crisi i que no avancem, perquè hem assistit a tota mena de terrabastalls econòmics, però tenim elements reals. Hem passat el col·lapse de Lehman Brothers entre l'octubre de 2008 i mitjan 2009, i durant el 2010 i fins el juny de 2011 pensàvem que estàvem superant-ho, amb taxes positives de creixement. Però aleshores hi ha un xoc exterior que ve primer de Grècia i després d'Itàlia amb Berlusconi, i agafa Espanya amb una fragilitat extrema del sistema financer i les finances públiques, i sobretot amb la convicció per part dels mercats que Espanya no estava fent el que havia de fer. Aleshores s'escampa la idea que Espanya acabarà sortint de l'euro

i que la unió monetària es trencarà. Això porta a més recessió, augment de la prima de risc i sortida massiva de capitals d'Espanya.

—És la segona crisi, que ha afectat alguns països europeus. És el BCE qui salva l'Estat espanyol?

—Sí, perquè va prestar-li els diners que fessin falta a un tipus de l'1% per evitar que l'economia espanyola o qualsevol altra entressin en col·lapse, però realment el país perd tota la confiança internacional, que no comença a recuperar fins que a partir de l'estiu del 2012, el nou govern del PP refà la seva política, pren mesures molt dures i demana el rescat bancari. Això, sumat al suport del BCE permet que la situació comenci a millorar lentament a la primavera del 2013, i aquesta millora ja és molt franca. És visible en el terreny macroeconòmic, amb unes primes de risc molt més baixes que permeten que els bancs es puguin finançar millor a l'exterior i per tant pot fluir més el crèdit a Espanya.

—Aquesta recuperació costa més de veure en la microeconomia, que és el que veuen els ciutadans.